

دوشنبه ۱۲ آبان ۱۴۰۴

وطن امروز | شماره ۴۴۵۲

فرهنگ وهنر

به عبارت دیگران

درباره خواجه نصیر الدین طوسی

ما در رساله «انسان کامل از دیدگاه نهج‌البلاغه»این روایت مربوط به بهشت و درجات بهشت و آیات قرآن را که نقل کردیم،

منتقل شدیم به عنوان مثال و تنظیر، به یک شکل

هندسی که آن شکل هندسی «الشکل القطاع» است و به عرض رساندیم که چه جای تعجب است قرآن را که هر حرف آن دارای ۷۰ هزار معنا و بیش از آن باشد و حال آنکه یک شکل هندسی «قطاع» دارای آن همه احکام هندسی است، که مروج خواجه نصیر بیان کرده است. بنده حدود ۳۰ سال پیش صحبتی با یک ریاضیدان داشتم. به او گفتم: آقا!این خواجه نصیرالدین طوسی کتابی دارد به نام «کشف القناع عن اسرار شکل القطاع» و جناب خواجه از این شکل چهارصد و نود و هفت هزار و ششصد و شصت و چهار حکم هندسی استنباط کرده. این خواجه وقتی که در بغداد حالش دگرگون شد و دید دارد از این نشته به جوار الهی ار تحال می‌کند،وصیت کرد: مر از کنار امام هفتم، باب الجوانح الی‌الله، از این معقل و پناهگاه بیرون نبرید و در عتبه به خاک بسپارید و روی قبرم در پیشگاه امام هفتم؛ مثلاً نوشته نشود آیتالله، علامه؛ این امام است، حجت‌الله، قرآن ناطق و امام ملک و ملکوت است، روی قبر من بنویسید: «و کلهم باسط ذراعیه بالوصید».

حسن حسن‌زاده‌املی
گفت‌وگو با علامه حسن حسن‌زاده‌املی
مجموعه بدیعی – صفحات ۶۵ و ۶۶

دولت خاص و سنگ برجام!

گل را مبرید پیش من نام باحسن وجود آن گل اندام انگشت‌نمای خلق بودیم مانند هال از آن مه تام ما خود زده‌ایم جام بر سنگ دیگر مزیند سنگ بر جام! آخر نگهی به سوی ما کن ای دولت خاص و حسرت عام!

مصالح‌الدین سعدی

احترام ویژه حاج آقا رحیم به سادات

آیت‌الله حاج‌آقا رحیم ارباب درباره سادات احترام ویژه‌ای قائل بود. یکی از خصوصیات ایشان این بود که جلوتر از سادات، مطلقاً راه نمی‌رفتند. حتی اگر کسانی عنوان داشتند و سید بودند، حتما باید آن سید جلو ورود. آیت‌الله ارباب انقدر برای سادات ارزش قائل بودند که به دستور ایشان، در مدرسه امام صادق «علیه‌السلام» (چهار باغ) انجمن سادات تشکیل شدو به سادات اعلام کردند اگر عمامه نگذاشته‌اند، لاقل دگمه سبزی به لباس‌تان بکنند، زیرا دیگران موظفند احترام سادات را داشته باشند.
محمدحسین ریاحی/ارباب‌معرفت
انتشارات جاودانه – صفحه ۳۵

دخترک و درخت!

صحیح و سالم به دنیا آمد و ۹ سالگی هم با فقرهای خوب و طبیعی رشد کرده بود. بعد، در ۹ سالگی انگار دست تقدیر مشتی کرد و غیر نامرئی را از آن بالا رویش پاشیده و گفته بود: «تا همین‌جا بس است!» کلمنتینا ناگهان دیگر رشد نکرد. قدش در حد یک متر و اندی باقی مانده بود. پزشکان، بلافاصله تشخیص داده بودند که او دیگر رشد نخواهد کرد و چند تاسم علمی یکجور بیماری را هم رویش گذاشته بودند. آفرین بر آنها! باید حالا به بالانته و پاهای کلمنتینا هم حالی می‌کردند که دیگر رشد نمی‌کنند، حال که دیگر نمی‌توانستند عمودی رشد کنند، افقی رشد می‌کردند. بله! از جلو سینه و از پشت، قوز درآورده بود. برعکس رشد کرده بود...

بعضی از درخت‌ها هم همین‌طور رشد می‌کنند: پر از برجستگی و گره؛ فقط با این تفاوت که درخت، چشم ندارد خودش را ببیند؛ قلب ندارد که احساس کند مغز ندارد تا فکر کند، ولی یک دختر گوزپشت همه این احساس‌ها را دارد. آن درخت که چوکوله را کسی به باد تمسخر نمی‌گیرد می‌ترسند که بدینم باشد، پرندگان می‌ترسند رویش بنشینند. یک دختر گوزپشت هم برای دیگران بدینم است. بچه‌ها از او می‌ترسند. از آن گذشته، درخت که نباید عشق بورزد. در ماه اردیبهشت خود به خود گل می‌دهد، بله همان‌طور با آن شاخه‌های کج و موج. در فصل پاییز هم میوه می‌دهد ولی یک دختر کوتوله بینوا...

لوتیجی پیراندلو/خروج مرد بیوه

بهمین فرانزه مجموعه داستان‌های کوتاه

نشر کتاب پنجره – صفحه ۱۸

وحدت یا اتحاد؟

«قال الله سبحانه: لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ؟ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ»^۱

وحدت، یگانگی است و این بالای اتحاد است. چه، از اتحاد به معنی یکی شدنن بوی کثرت آید و در وحدت آن شائبه نباشد. آنچاسکون و حرکت و فکر و ذکر و سیر و سلوک وطلب و طالب و مطلوب و نقصان و کمال، همه، منعدم شود که «ذَا بَلَغَ الْكُلَامُ الِی‌الله فلیسکوا!»

پی‌نوشت

۱- در آن روز سلطنت عالم برای کیست؟ از آن خدای قاهر بکتا. (غافر/ ۱۶)

۲- آنگاه که کلام به خدا رسد، دیگر باز ایستد.

نصیرالدین محمد طوسی / اوصاف الاشراف انتشارات هدی – صفحه ۶۴

حضرت امیرالمومنین^{۱۵}:

دروغو با دروغ خودش ۲ چیز می‌دست می‌آورد: خشم الهی بر او اهانند به خودش از طرف مردم، سرزنش و تگوهش فرشتگان نسبت به او.

روزنامه سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی

صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: محمد اخوندی
مدیر عامل: رضا شکیبایی
سر دبیر: سید عابدین نورالدینی

آراز مطلب‌زاده

فیلم سینمایی «آقای زالو»، سومین تجربه کارگردانی مه‌ران احمدی پس از «صداره» و «سگ‌بند»، از چهارشنبه ۷ آبان امسال بر پرده سینماها رفته و پیش‌بینی می‌شود به یکی از پرفروش‌ترین آثار کمدی سال جاری تبدیل شود. این پیش‌بینی، بر پایه عناصری استوار است که فیلم را در چارچوب الگوهای موفق تجاری سال‌های اخیر قرار می‌دهد. در انتخاب بازیگران، از چهره‌هایی چون مه‌ران مدیری، امین حبیبی و سایر هنرمندان شناخته‌شده بهره گرفته شده که در جذب مخاطب گسترده سابقه خوبی دارند. این ترکیب، به عنوان یکی از عوامل کلیدی، نقش مهمی در ایجاد جذابیت عمومی ایفا می‌کند. از منظر مضمونی، «آقای زالو» از جریان کمدی متأثر از فضای دهه شصتی بهره می‌برد؛ جریانی که در سال‌های اخیر رواج یافته و با استفاده از عناصر نوستالژیک، مخاطب را به خنده وامی‌دارد. فیلم با به‌کارگیری شوخی، هجو و تمسخر نمادها و عناصری چون فضای جبهه، الگوهای حجاب زنان، محدودیت‌های فرهنگی آن دوران و موضوعاتی مانند موسیقی، رقص و آواز، تلاش می‌کند در دل روایت داستانی، مخاطب را همراه سازد. این عناصر به شکلی هماهنگ در ساختار روایی جا گرفته‌اند تا حس آشنایی و سرگرمی را برانگیزند. هم‌زمان، فیلم از این چارچوب برای ورود به ار جاعات مستقیم و غیرمستقیم به مسائل روز بهره می‌گیرد. موضوعاتی چون فساد، فاصله میان مسئولان و اقشار مختلف جامعه و معضلات اجتماعی معاصر، در دل داستان گنجانده شده‌اند تا لایه‌ای از بیان اجتماعی به اثر افزوده شود. این رویکرد ضمن حفظ فضای کمدی دهه ۶۰، کوششی است برای ایجاد ارتباط میان گذشته و حال و ارائه موضعی نسبت به چالش‌های جاری با این حال، «آقای زالو» به عنوان یک اثر تجاری، بر پایه فرمول‌هایی ساخته شده که اولویت اصلی آنها، خنداندن مخاطب، جذب تماشاگر و دستیابی به فروش بالا است. فیلم فاقد نقاط برجسته‌ای است که نیازمند تحلیلی عمیق باشد، بلکه نمونه‌ای از آثاری است که در چارچوب محافظه‌کارانه و ایمن عمل می‌کنند و از خلاقیت‌های نوین یا رویکردهای تازه در روایت یا پرداخت به فضای دهه ۶۰ فاصله می‌گیرند. این ویژگی‌ها، فیلم را به محصولی تبدیل کرده که بیش از هر چیز، برای سرگرمی عمومی طراحی شده و استحقاقی فراتر از این ندارد. عنوان فیلم آقای زالو نیز که تداعی‌کننده ساخته مهم داریوش مهرجویی یعنی آقای هالو (۱۳۴۹) است، به همراه پیش‌بینی فروش بالای فیلم و حجم انبوه تولیدات این چنینی، فرصتی فراهم می‌آورد تا نگاهی به سیر تاریخی سینمای کمدی ایران در یک قرن اخیر داشته باشیم.

بنابراین در این نوشتار بر آن هستیم با بررسی سینمای کمدی ایران در ۴ دوره تاریخی یعنی سینمای کمدی پیش از انقلاب، سینمای کمدی دهه‌های ۶۰ و ۷۰، سینمای کمدی دهه ۸۰ و سینمای کمدی سال‌های اخیر، مسیری را که از «آقای هالو» تا «آقای زالو» طی شد مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم.

■ **سینمای کمدی پیش از انقلاب: دوران ترک‌تازی**

فیلم‌فارسی‌ها

سینمای کمدی ایران پیش از انقلاب اسلامی، که از سال ۱۳۰۹ تا نخستین فیلم ناطق «آبی و رابی» ساخته اوانس اوگانیان آغاز شد، در بستری از تحولات فرهنگی و اجتماعی دوران پهلوی اول و دوم شکل گرفت. این دوره که تا سال ۱۳۵۷ ادامه یافت، شاهد تولید فیلم‌های کمدی زیادی بود و کمدی را به پرمخاطب‌ترین ژانر تبدیل کرد. علت اصلی بروز این فیلم‌ها، نیاز جامعه در حال مدرنیزاسیون به سرگرمی جمعی و جدید بود؛ جامعه‌ای که به سمت شهرنشینی و مصرف فرهنگی سوق داده شد. استودیوهای خصوصی مانند پارس فیلم، میثاقیه و عصر طلایی، با سرمایه‌گذاری روی ستاره‌سازی و موسیقی پاپ، کمدی را به ابزاری سودآور تبدیل کردند. اکثر این آثار در قالب جریان موسوم به فیلم‌فارسی تولید می‌شدند؛ جریانی تجاری که از اواسط دهه ۱۳۳۰ شکل گرفت و تا انقلاب ادامه یافت. فیلم‌فارسی که عمدتاً بر پایه فرمول‌های تکراری و سرگرمی سطحی بنا شده بود، ویژگی‌هایی چون داستان‌های ساده، موسیقی و رقص فراوان، ستاره‌پروری و پایان خوش داشت. این جریان اغلب فاقد عمق محتوایی بود و به جای کاوش مسائل اجتماعی، بر جذابیت‌های بصری و عاطفی تمرکز می‌کرد. با این حال، درون همین چارچوب، مضامینی مانند تضاد فقر و غنا، مهاجرت روستاییان به شهر و چالش‌های روابط خانوادگی به صورت سطحی اما ملموس مطرح می‌شدند. فیلم‌هایی مانند «کنج قارون» (۱۳۴۴)، سیامک یاسمی) با بازی محمدعلی فردین نمونه بارز این رویکرد بودند؛ جایی که شخصیت فقیری اما پاک‌بهرش در برابر ثروتمند فاسد قرار می‌گرفت و با طنز خانوادگی، پیام اخلاقی ساده‌ای ارائه می‌شد. این فیلم با فروش بالا در زمان خود، نشان داد بی‌محتوایی ظاهری می‌تواند با جذب مخاطب عام، به موفقیت تجاری برسد. در کنار این جریان غالب، آثار قابل توجهی نیز پدید آمدند که فراتر از فرمول‌های فیلم‌فارسی عمل می‌کردند و طنز را به ابزاری برای تأمل اجتماعی تبدیل کردند. فیلم «آقای هالو» (۱۳۴۹)، داریوش مهرجویی) با بازی علی نصیریان، عزت‌الله انتظامی و محمدعلی کشاورز، یکی از برجسته‌ترین نمونه‌هاست؛ اثری که مهاجرت روستایی به شهر، بروکراسی اداری و پیچیدگی‌های زندگی مدرن را با طنز هوشمندانه و لایه‌دار به تصویر کشید و بر حفظ اصالت و ارزش‌های سنتی تأکید داشت. این فیلم که بر اساس نمایشنامه‌ای از علی نصیریان ساخته شد، نه تنها از نظر روایی عمیق بود، بلکه در پرداخت شخصیت‌ها و دیالوگ‌ها نیز نواورانه عمل کرد و به یکی از نقاط اوج کمدی روشنفکرانه پیش از انقلاب تبدیل شد. مضامین پرداختی در فیلم‌فارسی عمدتاً بر پایه موضوعات روز، رقابت خیر و شر و ... را شامل می‌شدند. همچنین در اواخر دهه ۱۳۵۰، با تشدید چالش‌های اجتماعی، کمدی‌های روستایی مانند سری فیلم‌های «همد» با

بازی پرویز صیاد (از

جمله «همد»

نشانی: خیابان انقلاب اسلامی، بین حافظ و خیابان ولیعصر(عج)، کوچه سعید، پلاک ۹
روابط عمومی: ۶۶۴۱۳۷۲۲ | تلفن: ۶۶۴۱۳۷۸۲ | نمابر: ۶۶۴۱۳۱۳۷
پيام‌سان: info@vatanemrooz.ir | پست الکترونیک: ir.vatanemrooz@gmail.com
چاپ: موسسه جام‌چم برتر بر نا | توزیع: نشر گستر امروز: ۶۱۹۳۳۰۰۰

بررسی سیر سینمای کمدی ایران در چند دهه اخیر به بهانه سومین تجربه کارگردانی مه‌ران احمدی

آقای هالو تا آقای زالو

عباس خاکپور که برای گرفتن ویزای آمریکا به ترکیه رفته اما موفق نمی‌شود و زنی که در ترکیه زندگی می‌کند و نمی‌تواند به ایران بازگردد، عباس با لباس مبدل و به بهانه ازدواج با یک مرد آمریکایی ویزا می‌خواهد اما رفته‌رفته دلبسته زنی به نام دنیا می‌شود و تصمیم می‌گیرد به ظاهر سابق خود برگردد و به ایران بازگردد. این فیلم با ۲ سال اکران (۱۳۷۸–۱۳۷۶) بیش از ۵ میلیون و ۱۱۰ هزار مخاطب داشت و پرفروش‌ترین فیلم سال شد. با طنز خانوادگی و اخلاقی، بر اهمیت هویت فرهنگی، عشق واقعی و بازگشت به خانه تأکید کرد.

تحولات سیاسی و فرهنگی این ۲ دهه، کمدی را به سمت حفظ چارچوب‌های خانوادگی و اخلاقی سوق داد. فیلمسازان با خلاقیت در استفاده از طنز موقعیت، دیالوگ‌های هوشمندانه و تمرکز بر کودکان و خانواده، موفق شدند مخاطب را سرگرم کنند. بازیگرانی چون اکبر عبدی، پرویز پرستویی، علیرضا خمسه و عزت‌الله انتظامی به ستاره‌های این دوره تبدیل شدند. این دوره با وجود محدودیت‌های ناشی از انقلاب و جنگ، طرحی نو در کمدی خانوادگی و کودک‌محور درانداخت و نشان داد طنز می‌تواند در سخت‌ترین شرایط، ابزاری برای انسجام اجتماعی، تقویت ارزش‌های خانوادگی و انتقال پیام‌های اخلاقی باشد.

■ **سینمای کمدی دهه ۱۳۷۰: وفور تنوع کمدی‌ها**

اواخر دهه ۱۳۷۰ و اوایل دهه ۱۳۸۰ سینمای کمدی ایران پوست‌اندازی مهمی کرد. تولید فیلم‌های کمدی بسیار افزایش یافت و این ژانر بخش عمده‌ای از گیشه را تصاحب کرد. همچنین افزایش تعداد سالن‌ها و فراغت جامعه از جنگ، امکانی فراهم آورد تا مخاطبان به سینما بیشتر بروند و گونه‌ها مختلفی از کمدی تولید شدند. این دهه شاهد ۳ جریان اصلی بود:

جریان اصلی با محوریت محمدحسین فرحبخش پیش می‌رفت. آثار تجاری، گیشه‌پسند و مطابق با فرمول بازار، به نوعی می‌توان ادعای کرد این جنس کمدی‌ها به فرمول‌های موفق فیلم فارسی در قالبی به‌روز بازگشت. این آثار، که اغلب توسط تهیه‌کنندگان تجاری حمایت می‌شدند، بر داستان‌های ساده، سوءتفاهم‌های عاطفی، موسیقی پاپ و پایان خوش تمرکز داشتند و مخاطب عام را هدف قرار می‌دادند. فیلم‌هایی چون شارلاتان (آرش معیریان)، آقای هفت‌رنگ (شروام شاه‌حسینی) و دختر شاه پریون (کامران قدکچیان) نمونه‌های این جریان بودند که کمدی را به محصولی تجاری و مصرفی تبدیل کردند.

جریان دوم که در اقلیت بود متأثر از فضای فضای سیاسی آن دوران قصه می‌گفت و تالش می‌کرد موضوعات روز سیاسی را با اتخاذ رویکرد کمیک بازنمایی روایت کند و رویکردی خوش‌ترمز اتخاذی به خود بگیرد. از نمونه این فیلم‌ها می‌توان به مارمولک (کمال تبریزی)، عشق، نان، موتور ۱۰۰۰ (ابوالحسن داوودی) و مکس (سامان مقدم) اشاره کرد.

جریان سوم، کمدی دفاع مقدسی بود که با محوریت مسعود ده‌منکی و سه‌گانه اخراجی‌ها به اوج رسید. این آثار با ترکیب طنز عامه‌پسند و تاریخ‌جنگ و ارزش‌های دفاع‌مقدس را در بستری خانوادگی روایت کردند و با فروش میلیاردی، رکوردهای گیشه را شکستند.

رخنادهای سیاسی این دوران، برآمدن دولت‌های مختلف و پویایی‌های جامعه این تنوع را ممکن ساخت و دهه ۸۰ را با این طیف فیلم‌های کمدی در ذهن ما ماندگار کرد. در دهه ۸۰ بازیگرانی چون پرویز پرستویی، اکبر عبدی و امین حبیبی به ستاره‌های

